

ВІОКРЕМЛЕННЯ ФОНЕМИ

Інструкція з проведення та оцінювання тесту

Про тест

Що тест вимірює	Тест вимірює фонетичну обізнаність, а саме вміння виокремити (ізолювати) фонему в псевдословах, що відрізняються за рівнем фонологічної складності. Завданням дитини є виділення початкової приголосної та кінцевої приголосної (коди) в псевдословах.
Вікова категорія	Тест <i>Виокремлення фонем</i> є легшим, ніж тест <i>Видалення фонем</i> . Тест можна проводити з дітьми старшої групи дитячого садочку і першокласниками. Він також є придатним для дітей старшого віку, у яких підозрюють або діагностували фонологічні труднощі і/або проблеми з читанням та/або письмом.
Оцінювання (правильність)	Оцінюється лише <i>правильність</i> . Якщо дитина виконала тест і результат першої (початкова фонема) та другої частини (кінцева фонема) тесту досяг $\geq 80\%$, то слід перейти до тесту <i>Видалення фонем</i> , де оцінюється не лише правильність, а й швидкість.
Норми	На сьогодні норм української версії тесту не існує.
Матеріали та пристрої	Диктофон <i>Виокремлення фонем</i> – аркуш відповідей

Процедура проведення тесту – ПОЧАТКОВА ФОНЕМА

1. Ознайомлення з тестом

Говоримо дитині:

«Ми будемо грати в гру зі словами. Деякі слова будуть вигадані і вони нічого не означають. Я поясню, як грати. Я скажу слово і попрошу тебе назвати ПЕРШИЙ звук. Зараз я покажу, як це зробити, а потім ми потренуємося разом.

Ось, наприклад, слово “КІТ”. Перший звук у слові “КІТ” — це К [Вимовляємо звук К, а не назву літери]. **На початку слова чуємо К. Ти чуєш? КІТ, К. Повторити К!»**[Слід звернути увагу на те, чи правильно дитина повторила звук].

«А тепер спробуймо з вигаданим словом СОТ. Перший звук у слові СОТ — це ССС. [Спеціально протягуємо звук]. **Ти чуєш? СОТ, С. Повтори, будь ласка, [С]».**

2. Тренувальні вправи

Вправа №1

Говоримо дитині:

«Спробуймо ще. Наше вигадане слово ФОМ, повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. **Який перший звук у слові ФОМ?»** [Чітко вимовляємо звук [Ф].

Якщо дитина відповідає правильно, **Ф**, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Перший звук у слові ФОМ — Ф». [Переходимо до вправи № 2].

Якщо дитина відповідає неправильно, то говоримо:

«Гарна спроба! Але перший звук у слові ФОМ — це Ф, повтори Ф». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить [Ф].

«Чудово! Спробуймо ще!» [Переходимо до вправи №2].

Вправа № 2

Говоримо дитині:

«Наше наступне вигадане слово МАП, повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. **Який перший звук у слові МАП?»**

Якщо дитина відповідає правильно, **М**, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Перший звук у слові МАП — М». [Переходимо до вправи №3].

Якщо дитина відповідає неправильно, то говоримо:

«Гарна спроба! Але перший звук у слові МАП — це М, скажи М». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить **М**].

«Чудово! Спробуймо ще!» [Переходимо до вправи №3].

Вправа № 3

Говоримо дитині:

«Наше вигадане слово СМЕВ, повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. **Який перший звук у слові СМЕВ?»**

Якщо дитина відповідає правильно, **С**, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Перший звук у слові СМЕВ — С». [Переходимо до вправи №4].

Якщо дитина відповідає неправильно, то говоримо:

«Гарна спроба! Але перший звук у слові СМЕВ — це С, скажи С». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить **С**].

«Чудово! Спробуймо ще!» [Переходимо до вправи №4].

Вправа № 4

Говоримо дитині:

«Наше наступне вигадане слово БРУК, повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. Який перший звук у слові БРУК?»

Якщо дитина відповідає правильно, Б, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Перший звук у слові БРУК — Б». [Переходимо до основного тесту].

Якщо дитина відповідає неправильно, то говоримо:

«Гарна спроба! Але перший звук у слові БРУК — це Б, скажи Б». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить Б].

«Чудово!» [Переходимо до основного тесту].

Під час тренувальних вправ необхідно вживати лише виокремлені (ізольовані) фонем, а не літери (наприклад, /к/, а не /ка/, /м/, а не /ем/)

Пам'ятайте, що дитина спочатку повинна повторити слово, а потім назвати відповідний звук (відповідну фонему).

Якщо під час практичних вправ дитина неправильно вимовляє слово, то особа, що проводить тестування, повинна повторити це слово і попросити дитину вимовити його правильно (за умови, що дитина не має вад мовлення).

3. Тестові завдання

Говоримо дитині:

«Тепер спробуй самостійно. Я називаю слово, ти його повторюєш, а потім називаєш перший звук цього слова. Спробуй зробити це якомога швидше і правильніше!»

Нагадайте дитині, що слід повторювати кожне псевдослово, перед тим, як дати відповідь і назвати перший звук.

Тестування слід припинити після чотирьох помилкових відповідей поспіль, які дитина зробила в серії з 8 тестових одиниць даного блоку (початкова фонема), і перейти до другого блоку (кінцева фонема)

Проведення тестування

- Слід дотримуватись усіх вказівок, описаних вище і в документі «Виокремлення фонем — аркуш відповідей»
- Якщо дитина неправильно повторила псевдослово або подала неправильну відповідь, то записуємо її транскрипцію (відповідь дитини) в аркуш відповідей.

Оцінювання:

- Ставимо **два бали** за кожну правильну відповідь. Наприклад, два бали надаються, якщо:
  - дитина повторила псевдослово правильно і надала правильну відповідь, як вказано в аркуші відповідей. Наприклад, дитина правильно повторила псевдослово ЗІК і назвала перший звук **З**.
  - дитина повторила псевдослово неправильно, але надає правильну відповідь, як зазначено в аркуші відповідей. Наприклад, дитина ЗІК повторила як ЖІК, проте перший звук назвала правильно **З**.
- Ставимо **один бал**, якщо дитина повторила слово неправильно, проте названа фонема є правильною відповідно до повторення. Наприклад, слово **ЗІК** повторює, як **МІК** і називає перший звук М.
- Ставимо **один бал**, якщо дитина не повторила псевдослово, але надала правильну відповідь. Наприклад, не повторила слово **ЗІК**, проте назвала звук **З**. Слід нагадати дитині, що спочатку треба повторити ціле слово.
- В інших випадках за неправильну відповідь ставимо **нуль балів**.

Процедура проведення тесту – КІНЦЕВА ФОНЕМА

1. Ознайомлення з тестом

Говоримо дитині:

«Пограємо в іншу гру зі словами! Я називатиму вигадане слово і попрошу тебе назвати ОСТАННІЙ звук. Я покажу, як це зробити, а потім ми потренуємося разом.

Спочатку візьмемо справжнє слово “СОМ”. Останній звук у слові “СОМ” — М [Особа, що проводить тестування, вимовляє звук М, а не назву літери]. **Чуєш? СОМ — М!** [Слід звернути увагу на те, чи правильно дитина повторила звук].

«А тепер спробуймо вигадане слово НУК. Останній звук слова НУК — це К. [Спеціально робимо акцент на останньому звуці]. **Чуєш? НУК, К. Повтори, будь ласка, К».**

2. Тренувальні вправи

Вправа №1

Говоримо дитині:

«Спробуймо ще. Наше вигадане слово МОС, повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. **Який останній звук у слові МОС?»**

Якщо дитина відповідає правильно, С, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Останній звук у слові МОС — С». [Переходимо до вправи №2].

Якщо дитина **відповідає неправильно**, то говоримо:

«Гарна спроба! Але останній звук у слові МОС — це С, скажи С». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить С].

«Чудово! Спробуймо ще!» [Переходимо до вправи №2].

Вправа №2

Говоримо дитині:

«Наше наступне вигадане слово ФІП, повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. **Який останній звук у слові ФІП?»**

Якщо дитина **відповідає правильно**, П, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Останній звук у слові ФІП — П». [Переходимо до вправи №3].

Якщо дитина **відповідає неправильно**, то говоримо:

«Гарна спроба! Але останній звук у слові ФІП — П, скажи П». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить П].

«Чудово! Спробуймо ще!» [Переходимо до вправи №3].

Вправа №3

Говоримо дитині:

«Наступне вигадане слово БІНК, повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. **Який останній звук у слові БІНК ?»**

Якщо дитина **відповідає правильно**, К, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Останній звук у слові БІНК — К». [Переходимо до вправи №4].

Якщо дитина **відповідає неправильно**, то говоримо:

«Гарна спроба! Але останній звук у слові БІНК — це К, скажи К». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить К].

«Чудово! Спробуймо ще!» [Переходимо до вправи №4].

Вправа №4

Говоримо дитині:

«Наше вигадане слово СЕСТ повтори, будь ласка. [Слід впевнитися, що дитина повторює слово правильно]. **Який останній звук у слові СЕСТ?»**

Якщо дитина відповідає правильно, Т, то говоримо:

«Чудово! Правильно. Останній звук у слові СЕСТ — Т». [Переходимо до тесту].

Якщо дитина відповідає неправильно, то говоримо:

«Гарна спроба! Але останній звук у слові СЕСТ — це Т, скажи Т». [Чекаємо, поки дитина правильно вимовить [Т].

«Чудово!» [Переходимо до тесту].

Під час тренувальних вправ необхідно вживати лише виокремлені (ізольовані) фонем, а не літери (наприклад, [к], а не [ка], [м], а не [ем])

Пам'ятайте, що дитина спочатку повинна повторити слово, а потім назвати відповідний звук (відповідну фонему).

Якщо під час практичних вправ, дитина неправильно вимовляє слово, то особа, що проводить тестування, повинна повторити його і попросити дитину повторити правильно (за умови, що дитина не має вад мовлення).

3. Тестові завдання

Говоримо дитині:

«Тепер спробуй самостійно. Я називаю слово, ти його повторюєш, а потім називаєш останній звук цього слова. Спробуй зробити це якомога швидше і правильніше!»

Нагадайте дитині, що слід повторювати кожне псевдослово, перед тим, як дати відповідь і назвати останній звук.

Тестування слід припинити після чотирьох помилкових відповідей поспіль, які дитина зробила в цьому тесті.

Проведення тестування

- Слід дотримуватись всіх вказівок, описаних вище і в документі «Виокремлення фонем – аркуш відповідей»
- Якщо дитина неправильно повторила псевдослово або подала неправильну відповідь, то записуємо її транскрипцію (відповідь дитини) в аркуш відповідей.

Оцінювання:

- Ставимо **два бали** за кожну правильну відповідь. Наприклад, два бали надаються, якщо:

- дитина повторила псевдослово правильно і надала правильну відповідь, як вказано в аркуші відповідей. Наприклад, дитина правильно повторила псевдослово МОС і назвала останній звук **С**.
- дитина повторила псевдослово неправильно, але надала правильну відповідь, як зазначено в аркуші відповідей. Наприклад, дитина МОС повторила як МОТ, проте останній звук назвала правильно **С**.
- Ставимо **один бал**, якщо дитина повторила слово неправильно, проте названа фонема є правильною відповідно до повторення. Наприклад, слово МОС повторює, як МОП і називає останній звук П.
- Ставимо **один бал**, якщо дитина не повторила псевдослово, але надала правильну відповідь. Наприклад, не повторила слово **МОС**, проте назвала звук **С**. Слід нагадати дитині, що спочатку треба називати ціле слово.
- В інших випадках за неправильні відповіді ставимо **нуль балів**.